August Strindberg

La gent de Hemsö

CLUB DE LECTURA 94

24 de febrer de 2020

BIBLIOTECA
BAC DE RODA

L'autor

Johan August Strindberg
Escriptor suec.
Estocolm, 22 de gener de 1849 — **Estocolm,** 14 de maig de 1912

Conreà tots els gèneres, sobretot el teatre, i revolucionà l'ús de l'idioma suec, que dominava prodigiosament. Tota la seva obra reflecteix una vida desgraciada, des de la infància, plena de fracassos afectius, penúries econòmiques, actituds inconformistes, inestabilitat psíquica i provocacions estridents. Amb el drama *Mäster Olof* (1872) es féu notar, i les novel·les *Röda rummet* ('La cambra vermella', 1879) i *Hemsöborna* ('La gent de Hemsö', 1887), sobre l'Estocolm coetani, significaren la seva consagració. Els seus fracassos sentimentals tenen expressió en les narracions recollides en el volum *Giftas* ('Caseu-vos', 1884), i en els drames *Fädren* ('El pare', 1887) i *Fröken Julie* ('La senyoreta Júlia', 1888), on tradueix la conflictiva i impossible relació entre els sexes. La primera d'aquestes obres li meresqué un procés, del qual fou absolt, però d'aquesta tortura psíquica i d'una virada religiosa mística sortiren *Inferno* (1897), on descriu aquestes experiències personals i el drama *Till Damaskus* ('Cap a Damasc', 1898-1904). Acabà reclòs, solitari, en el que ell anomenava la Torre Blava, sense deixar de produir; sobresurten entre d'altres el drama *Ett drömspel* ('Un somni', 1902) i les memòries *Ensam* ('Solitari', 1903) i *Blå Böcker* ('Llibres blaus', 1907-12). Conreà també la pintura, amb una tècnica realista i allunyada de l'impressionisme, que li és contemporani. Quant al contingut, la seva obra s'avança a l'expressionisme, i fou qualificada de simbolista per ell mateix. La seva temàtica fou el paisatge, però el paisatge visionari, on els elements, especialment la mar, el cel, els núvols i el vent, i llurs conflictes, eren tractats amb un humanisme panteista. Així aconseguí de comunicar a les forces de la natura les passions dels personatges del seu teatre.

Col·laboració:
JCab / RMMR

Font: www.enciclopedia.cat © Fototeca.cat

L'obra

La gent de Hemsö (1887), una història tragicòmica de desig, amor i mort entre els pescadors i els pagesos d'una de les illes de l'Arxipèlag d'Estocolm, ens descobreix un Strindberg diferent, en un registre més de comèdia. Hemsö és una illa fictícia —basada en Kymmendö, on Strindberg havia passat part de la joventut— on arriba un mosso, en Carlsson, que tracta d'integrar-se en la petita societat local. El seu desconeixement del medi i l'hostilitat no declarada dels caçadors i pescadors que veuen desembarcar aquest intrús no li facilitaran la realització d'aquest objectiu. Strindberg va escriure aquest llibre per combatre el seu enyor mentre vivia a Alemanya i França.

Opinions i ressenyes:

L'altre Strindberg, per Pere Calonge
[Article publicat a: http://eltrapezi.com/strindberg-hemso/, 17/10/2018]

Hi ha, pel cap baix, dos Strindbergs. Un és el que ha transcendit a la literatura universal per mitjà de les traduccions, sobretot com a gran renovador del teatre modern, un dels autors més importants per entendre la revolució del drama europeu en el tombant dels segles XIX al XX. L'altre, el que ha quedat en la literatura sueca i en l'imaginari dels suecs com un dels seus autors més estimats, i *La gent de Hemsö* (1887) en podria ser una bona mostra: una novel·la molt llegida a Suècia, on se la considera un clàssic, però relativament poc coneguda fora de les seues fronteres. El fet és que en les seues pàgines no es respira aquella fúria que Kafka afirmava haver trobat en la literatura de l'autor suec, aconseguida a colps de puny. No és l'Strindberg que gira al voltant de l'exploració i de la dissecció del jo, de les angoixes i els deliris, de les obsessions i els dilemes morals, el que indaga en un món interior tan convuls i crispat que contamina també l'exterior. En aquest sentit, la narració és —per exemple— l'antítesi de *Tot sol (*una novel·la breu, inspirada en la biografia de l'autor suec en què —a més de relatar l'opció de la solitud i el camí que això comporta— es reflexiona sobre la literatura i la condició humana. Escrita després de l'enèsim fracàs sentimental, quan acabava de tornar a Estocolm d'un exili de quinze anys, i publicada originàriament el 1903, en *Tot sol* hi ha rastres de la convulsa psicologia de l'autor.). I, tanmateix, va ser una de les seues obres de més èxit, adaptada al teatre i al cinema. Probablement perquè, com confessava el mateix Strindberg, havia estat escrita amb la voluntat explícita de recuperar el públic que en certa forma l'havia abandonat.
Per contra, *La gent de Hemsö* és una narració de tall clàssic, una típica història d'ascens i caiguda, d'argument senzill i amb rerefons costumista. El personatge principal, Carlsson, respon a l'esquema arquetípic de l'ambiciós i del pícar de la narrativa tradicional, d'aquella narrativa que porta —implícit o explícit— un ensenyament moral associat. Per això, des de bon començament el lector n'espera la caiguda, espera que ensopegue amb la pròpia avarícia: "tot podia arribar a ser seu si estirava la mà, una només, i amagava l'altra, la que aspirava a atrapar la vanitat, el sexe i la pobresa". Carlsson és un home de terra que arriba a treballar a l'illa de Hemsö —un lloc de ficció que podria estar inspirat en Kymmendö, l'illa on l'autor va passar molts estius de joventut i on van ser concebudes moltes de les seues obres. Aquest contrast atorga encara més protagonisme a la manera de viure dels habitants de les illes de l'arxipèlag d'Estocolm, personatges prototípics d'un relat costumista, i fa que la narració se centre en bona mesura en el xoc entre la capacitat d'adaptació i la flexibilitat d'un, contra la rigidesa i els costums fixats dels altres. En realitat, però, en la caiguda del personatge principal intervé d'una manera molt decidida l'atzar. No és tant el fruit directe dels seus actes, doncs, com el producte de la casualitat. Ocorre, però, que aquest atzar pren la forma de natura desfermada; en concret, dels elements més representatius del lloc —la mar, el vent, el gel—, i això li concedeix un cert simbolisme, fa pensar en l'acció d'algun tipus de justícia divina.

La narració és àgil, amb episodis burlescos que es combinen amb escenes realistes de la vida dels habitants de l'arxipèlag. Amb personatges divertits, que parteixen de l'arquetip per a desenvolupar-se d'una manera més individualitzada: el desvergonyit, la vídua que cal caçar, l'antagonista, el rector borratxo, etc. I amb un llenguatge molt ric que posa nom a cada element del lloc: ocells, peixos, arts de pesca, eines, etc., potser fins i tot d'una manera excessiva. Un llenguatge puntejat també de refranys, frases fetes, jocs de paraules o referències a contes i llegendes: "que tothom és una bona persona quan es mor i un malparit quan es casa". Strindberg busca un to tragicòmic per a la novel·la: més tràgic en el contingut, més còmic en la manera de relatar-lo. Així, al costat del joc de paraules més subtil o de la ironia més discreta, l'autor no evita l'humor de traç més gruixut, el grotesc, l'escatològic fins i tot: "Tant li crema el parrús que no pot aguantar-se? És clar, la carn és feble i amb una estaca tan a prop…". Els títols dels capítols són llargs o molt llargs, i actuen com a sinopsi sovint irònica del contingut. Les moltes mostres d'un narrador clàssic i omniscient també contribueixen, unes vegades, a reforçar aquest efecte còmic. D'altres, són l'expressió d'una veu que juga obertament amb el relat, opina, avança esdeveniments, etc.: "L'estiu s'acabava i, amb ell, els seus somnis vaporosos. L'hivern era a la porta, es respirava un aire més dens, els somnis eren

més foscos i la realitat adoptava un aspecte nou, més clar per a alguns, més amenaçador per a d'altres", llegim al final del capítol sisè.
Al costat de l'explotació d'aquest humor més fàcil, però, els dos elements que marquen decisivament el rumb de la novel·la són la idealització de la vida a l'arxipèlag i la construcció del personatge principal. D'una banda, per la manera com hi apareix representada la modernitat incipient. Primer, per la possibilitat que les illes esdevinguen lloc d'estiueig de la gent de ciutat, i perquè l'arribada dels primers estiuejants introdueix un cos estrany entre els illencs, l'evidència d'altres maneres de viure i també alguns conflictes. Després, per la compra d'un dels illots per obrir-hi una mina de feldespat, un fet que provocaria canvis en la manera de guanyar-se la vida de la gent de la zona. Contra aquesta modernitat, que és vista com una amenaça, la novel·la es decanta per una visió idealitzada de la vida a les illes: una sublimació de la vida simple, sense complicacions, lligada a la natura i als seus cicles, on la mort s'accepta com un element més, tan natural com tots els altres. De l'altra banda, Carlsson és un desvergonyit, un oportunista, un personatge sense problemes morals de cap tipus, que busca traure profit de l'avinentesa. Un personatge, al capdavall, que no té res a veure amb els protagonistes habituals de Strindberg, psicològicament molt rics, normalment devorats per dilemes morals i conflictes interns. Factors, en resum, que allunyen definitivament *La gent de Hemsö* d'allò que ha quedat com a més representatiu de la literatura de l'autor, i la converteixen en un Strindberg més accessible, però també molt més innocu. Un Strindberg sense fúria.

* * *

UN STRINDBERG FORA DE L'INFERN, PER DAMIÀ ALOU
[ARTICLE PUBLICAT A: DIARI ARA. 20 D'OCTUBRE DE 2018.SECCIÓ ARA LLEGIM]

La influència d'August Strindberg (1849-1912) en el teatre europeu ha estat crucial. Com a novel·lista, l'autor suec és conegut per llibres com 'La Senyoreta Júlia', 'Tot sol' i 'La Gent de Hemsö*'.*

Johan August Strindberg és la gran figura de les lletres sueques i un dels dramaturgs més coneguts i influents del teatre europeu. No tan sols va tenir un gran èxit en vida, sinó que va fer un trànsit subtil i sense escarafalls del naturalisme a un estil que va obrir les portes a l'expressionisme, el surrealisme i fins i tot el teatre de l'absurd. La sonata dels espectres, una de les seves darreres obres, fou muntada quatre vegades per un altre suec immortal, Ingmar Bergman, i fins i tot inspirà la pel·lícula més hipnòtica de Manuel Gutiérrez Aragón, *Sonámbulos* (1978). Strindberg va néixer el 1849, fill d'un comerciant i de la que havia estat majordoma i amant del seu pare. Tot i que va tenir una infantesa còmoda, ell se sentia desgraciat, per la severitat del seu pare i sobretot perquè sempre va ser molt conscient de la diferència de classes entre els pares (no és casual que un dels volums de la seva autobiografia es digui *El hijo de la sirvienta*, i l'altre, *Fermentación*). De jove ja era un dramaturg i periodista reconegut, i inicià la seva vida amorosa amb un ménage à trois, al principi platònic, amb el baró Wrangel i la seva dona, amb la qual s'acabaria casant quan el baró amplià el triangle a quartet amb una noia de 19 anys. La consagració com a escriptor li arriba amb la novel·la *El salón rojo* i amb l'obra teatral *Mäster Olof*. Tot i que va afirmar que només escrivia teatre per facilitar la carrera de la dona (a qui havia promès un brillant futur com a actriu), seria en aquest gènere on acabaria guanyant més renom, sobretot gràcies a *La senyoreta Júlia* i les seves peces anomenades "de cambra". Però la seva relació amb el públic no va ser sempre fàcil. De fet, va escriure *La gent de Hemsö* (1887), la novel·la que ara publica L'Avenç amb molt bona traducció de Carolina Moreno Tena, a instàncies del seu editor, ja que el seu llibre anterior, *Casarse*, subtitulat *Dieciocho historias de matrimonios con prólogo*, un dels pamflets antifeministes més violents de la literatura sueca, havia fet caure enormement la seva popularitat. I és curiós que, a l'hora de guanyar-se l'afecte perdut del públic, Strindberg apel·lés al naturalisme pur i dur, creant una novel·la absolutament zoliana de lluita per la vida, d'aprenentatge, ambientada en aquesta illa de Hemsö, de l'arxipèlag d'Estocolm, basada en l'illa de Kymmendö, el paradís estiuenc de la seva joventut. L'argument del llibre és d'allò més senzill: el jove Carlsson arriba a l'illa contractat per portar la granja de la vídua Flod. I la primera frase ja ens diu l'efecte que provocarà aquest personatge entre els nadius: "Va arribar una tarda d'abril, com un terbolí". Com el mateix Strindberg, Carlsson és qualcú que es vol menjar la vida a mossegades, que ho sap tot i ho prova tot

(Strindberg sempre va ser un cul inquiet que va abraçar el socialisme, el nihilisme, la religió, l'alquímia, l'esoterisme, el gnosticisme, la teoso-fia, la bogeria, Swedenborg), i que vol fer carrera a la granja.

Els cops de puny de l'autor

Hi ha un paràgraf que retrata perfectament tant el personatge com l'autor. Una nit Carlsson es fica al llit, i allà, ens diu Strindberg, "es va sentir molt més senyor de la seva persona, com un empelt que ha arrelat i està preparat per escindir-se de l'arbust mare i viure la seva pròpia vida, i tirar endavant la seva pròpia lluita, amb molt més esforç però també amb molta més il·lusió". Perquè, com veurà el lector Kafka, el tema de Strindberg és, com el de Kafka, la lluita; no la lluita física, sinó l'esforç per anar avançant enmig de l'aiguamoll del temps i la vida intentant trobar una esperança i sabent que totes són falses (o que potser no calen). Carlsson lluita contra tots: contra la incomprensió, la ignorància, els elements, la societat tancada de Hemsö. La teranyina que teixeix Carlsson amb la resta de personatges potser no té la cadència inexorable de les obres de Flaubert o Stendhal, però l'atenció als detalls de la natura sorprèn als que només coneixem l'obra més extrema de Strindberg, el seu cant a la mania persecutòria que és *Inferno* o els personatges al·lucinats de les seves darreres obres teatrals. Ben al contrari, *La gent de Hemsö* és serena, reposada, on l'autor mira cap enfora més que cap endins, i on aconsegueix transmetre el pas del temps d'una manera tan senzilla com: "Va arribar la primavera, les orenetes refeien els seus nius i el professor va tornar a l'illa". Kafka anotà al seu diari: "Avui em sento bé perquè he llegit Strindberg. No l'he llegit per llegir-lo, sinó per estrènyer-me contra el seu pit. ¡Aquesta fúria, aquestes pàgines aconseguides a cops de puny!" Strindberg, un home molt més terrenal i que presumia de preparar-se sempre ell mateix el cafè, ens omple del vertigen de la vida i aconsegueix portar-nos a la seva visió del món, no sempre fàcil, no sempre agradable, però que sempre ens fa aprendre alguna cosa. Porteu-nos més Strindberg en català, si us plau.

BIBLIOTECA BAC DE RODA
C. d'en Bac de Roda, 1 bis. 08510. Roda de Ter.
Tel.: 938540077. A/e:b.rodadeter.br@diba.cat
www.rodadeter.cat/biblioteca

BIBLIOTECA
BAC DE RODA

Segueix-nos a: BibliotecaBacdeRoda bibliotecabacderoda

© Biblioteca Bac de Roda, 2020

AJUNTAMENT DE RODA DE TER

Diputació Barcelona
Xarxa de Biblioteques Municipals